

Nikita Sergeyeviç Kruşçev (1894-1971)

Nikita Sergeyeviç Kruşçev, V.İ. Lenin ve J.V. Stalin'den sonra Sovyetler Birliği'nin üçüncü lideridir. 15 Nisan 1894 tarihinde Kursk Guberniyasında (Ukrayna'da vilayet) bulunan Kalinovka köyünde doğmuştur. Babası Sergey Nikanoroviç Kruşçev, annesi ise, Ksenya İvanovna Hudyakov'du. Anne ve babası köylü-çiftçi, daha sonra maden ocaklarında çalışmış bir aileydi. İlkokulu Kilise ilkokulunda tamamladı. 14 yaşında ailesiyle Yuzovka'da (Ukrayna bölgesinde bir şehir olup, önce Stalino ve daha sonra Donetsk adını aldı) bulunan Uspenskiy maden bölgesine taşındı. Burası çoğunluğu Rus halkının bulunduğu Donbas bölgesindeydi. Burada babası maden ocağında çalışmaya başlarken, kendisi de fabrikaya tesisatçı çırağı olarak girdi. Yakın arkadaşı Pantiley Mahniya'dan fikri yapısının şekillenmesine etki edecek çok sayıda eser alıp okudu.

17 Nisan 1912'de Lena madenlerindeki (Yakutistan) işçilerin kurşunlanmasına tepki olarak Yuzovka'daki madencilerle greve katıldı. Kruşçev dâhil greve katılanlar işten kovuldular. Kruşçev, Fransız sermayesiyle bir Almanın işlettiği Fabrika'da çalışmaya başladı. Birinci Dünya Savaşı başladığında (1914) birçok madenci gibi, Nikita Kruşçev de askere çağrılmadı.

1914'te ilk evliliğini Yefronsinya İvanovna ile yaptı. Bu evlilikten Leonid ve Yuliya isimli iki çocuk sahibi oldu. Eşini Tifüs'ten dolayı kaybetti. (Eşinin ölüm tarihi konusunda, 1919 veya bilinmediği yönünde yazımlar bulunmaktadır). Yaygın olarak bilinen "ikinci evlilik" hayatına, Yuzovka'da bulunan Ekonomipolitik Yüksekokulunda öğretmen Nina Petrovna Kuharçuk ile nikâhsız olarak başladı. 1922-1924 arasında başladığı tahmin edilen bu evlilik hayatı 40 yıldan fazla sürdü. Dolayısıyla Kuharçuk, Kruşçev'in eşi olarak tanındı. Bu beraberlikten Rada, Sergey ve Yelena isimli üç çocukları oldu. Resmen nikâhlanmaları ise Kruşçev'in emekli olduğu 1965 yılında gerçekleşti. Nikâhın geç kıyılması, Kruşçev'in, kesin olarak bilinmeyen 1922 yılında olduğu düşünülen, Marusiya ile olan kısa süreli ikinci evliliğine bağlanmaktadır.

Kruşçev, 1917 Şubat'ı devrimi sonrası Rusya İmparatorluğu sonlanınca kurulan Menşevik ve ES-ER'lerin hâkimiyetindeki İşçi Temsilcileri Sovyetine (Meclisine) girdi. Kruşçev resmen Bolşevik olmamakla birlikte, onları destekledi. Eylül 1917'de kurulan Rutçenko Askeri Devrimci Komitesinin üyelerinden biri oldu. 1917 Ekim devrimi (7 Kasım 1917) olduktan sonra Bolşevikler iki ay sonra Kruşçev'in bulunduğu Yuzovka'da hâkim oldular. Kruşçev, burada (Yuzovka) Metal Maden İşçileri Sendikası Başkanı seçildi. 1917 Ekim Devrimi sonrası, Rusya İmparatorluğu'nun yerini doldurma amaçlı Bolşevikler, Menşevikler ve yerli milli gruplar arasında yaşanan iç savaşta (1918-1922), Donbas bölgesinde bulunan Kruşçev Bolşevikler tarafında komiser olarak yer aldı. 1918 yılında Bolşevik Rusya Komünist Partisi üyesi oldu.

1918 yılından itibaren etkin olarak Bolşevik-Komünist saftadır. 1953 Yılında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Birinci

Nikita Sergeyeviç Kruşçev
Sovyetler Birliği Komünist Partisi
Sekreteri
Sovyetler Birliği Bakanlar Kurulu
Başkanı

Sekreteri ve bu görevine ek olarak 1958 yılında Sovyetler Birliği Bakanlar Kurulu Başkanı görevini aldı. Yönetimi sırasında iç politikada ülkeyi Stalin politikalarından arındırma politikası izledi. Dış işlerinde, dünyanın iki sistemli olarak yaşayabileceğine yönelik politikayı benimsedi.

Kruşçev, 1922'de Donetsk Metalurji Yüksek Okuluna kaydoldu. Okulun komünist parti sekreteri görevini aldı. 1924 yılında Sovyetler Birliği içinde yapılan sınır düzenlemeleri çerçevesinde oluşturulan Donbas bölgesi Petrovo-Marinskiy Rayonu (kazası) Komünist Partisi İkinci Sekreteri olarak atandı. 1925 yılında ise aynı bölgenin Birinci Sekreteri oldu. Burası yaklaşık 90 bin nüfusu kapsayan 4 ekonomik bölgeyi ve 7 büyük köyü kapsamaktaydı. 1926 yılında Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Stalino (daha önceki Yuzovka) Okruđu Komitesi Organizasyon Şubesi Başkanlığı görevini aldı.

1925 yılından sonra Komünist Parti içinde görev almasında Ukrayna Komünist Partisi Birinci sekreterlerinin ona desteği büyüktü. 1925 yılında Birinci sekreter olan Lazar M. Kaganoviç kendisini destekledi. 1928 yılında Ukrayna Komünist Partisi Birinci Sekreteri S.V. Kosior da, onun Moskova'ya gidip eğitim almasına engel olmadı. 1928'de Kaganoviç, Kruşçev'i o günkü Ukrayna'nın başkenti Harkov'a çağırarak Ukrayna Komünist Partisi Merkez Komitesi Yönetim Şubesi yardımcılığını almasını sağladı. 1929'da Ukrayna Komünist Parti Kiev Bölge Sekreter Yardımcısı seçilerek Ukrayna SSR'inin parti yönetim dairesinin sorumlusu oldu. Aynı yıl Moskova Endüstri Akademisine kaydoldu. Akademinin amacı, parti endüstri yönetim kadrosunu hazırlamaktı. Akademinin Komünist Parti Sekreteri oldu. Onun parti sekreterliği yönetim kadrosu içinde Rusya Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri J.V. Stalin'in eşi Nadejda Sergejevna Alliluyeva da vardı.

Kruşçev, 1929-1931 yılları arasında Ukrayna'daki parti kademelerindeki hızlı yükselişini Moskova'da da başaracaktı. Moskova'da Endüstri Akademisindeki görevi sırasında Stalin'e karşı muhalif grupları (Troçkistlerle) ve Buharin taraftarlarını ortaya çıkardı. Kruşçev, sırasıyla 1931'de Bauman Bölge Komitesi (Moskova'da) Birinci Sekreteri, altı ay sonra aynı konumda Krasnopresnenskom Bölgesi (Moskova'da) Birinci Sekreteri, 1932 Ocağında Moskova Şehir Komitesi Başkan yardımcısı (L.M. Kaganoviç'in yardımcısı), Ocak 1934'te Moskova Şehir Komitesi Birinci Sekreteri ve XVII. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Kongresi'nde Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komite üyesi oldu. 1935 yılı başında ise L.M. Kaganoviç'in yerine Moskova Vilayeti Komitesi Birinci Sekreteri oldu. Kruşçev, 1931'de yapımına başlanılan Moskova metrosu işini takiple görevlendirilmişti. Metro, 1 Mayıs 1935'te kullanıma açıldı. Kruşçev buradaki sorumluluğu dolayısıyla Lenin madalyası ile ödüllendirildi. Böylece Moskova'da, 1931'den itibaren 5 yılda Komünist Partisinin önde gelen isimleri arasına girdi.

Kruşçev, 1937'de "Büyük Temizlik" sürecinde Stalin'in parti görevlileri arasındaydı. Ancak Stalin ile beraber süreci yürüten V.M. Molotov, L. Kaganoviç, K. Voroşilov, H. Yagoda, N. Yejov, L. Beriya gibi önde gelen başlıca isimlerin arasında sayılamazdı. Büyük temizlik sürecinde Moskova Bölgesi Komünist Parti Birinci Sekreteriydi. Bu süreçte Moskova vilayeti komünist partisi yönetici grubundan, kendisi dâhil sadece üç kişi hayatta kaldı. Ülkedeki 146 parti sekreterinden ise, 136'sı öldürülmüştü. Kruşçev bu süreçten sağ çıkmıştı. Böylece Kruşçev, Ukrayna'da açlık ve ölümlerin yaşandığı 1932-33 yıllarından ve 1937 "Büyük Temizlik" sürecinden kurtulabilen Komünist Partinin önde gelen isimlerinden oldu.

Kruşçev, 1938'de Ukrayna Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri olarak tayin edilmesiyle tekrar Ukrayna'ya döndü. Yani Ukrayna SSR'in bir numaralı kişisi haline geldi. Mart 1939'da ise Politbüro (Merkez Komitesi Yönetim Kurulu, 1952'den itibaren ise "Prezidum" adını aldı) üyesi oldu. Böylece Sovyetler Birliği içindeki etkili

yöneticiler arasına girdi. Onun Ukrayna yönetiminin başında olduğu yılları içine alan 1938'den 1940 yılı sonuna kadar yaklaşık 165 bin kişi "temizlik sürecinin" bir parçası olarak tutuklandı.

Kruşçev, İkinci Dünya Savaşı sırasında Ukrayna Cephesi Askeri Kurulu'nun içinde üye olarak yer aldı. Askeri komuta kademesi ile Moskova arasında aracı gibiydi. 1943'te kendisine korgeneral rütbesi verildi. Bu savaş sırasında savaş pilotu oğlu Leonid'i kaybetti.

1944 yılı sonunda Kruşçev'e Ukrayna ekonomisini yeniden canlandırma görevi verildi. 1944-1947 yıllarında Ukrayna Komünist Parti Birinci Sekreterliği devam etti, buna ek olarak Ukrayna Bakanlar Kurulu Başkanlığı görevini de aldı Böylece Ukrayna'daki en üst iki makamın sahibi oldu. 1945-46 yılları Ukrayna halkı için gıda temininin çok zor olduğu yıllardı. Kruşçev, Ukrayna'daki üst düzey görevlerinden alındı. Ancak, çok geçmeden kendisinin yeniden yükselişini hazırlayacak görevler üstlendi. İki yıl sonra Aralık 1949'da Moskova Vilayet ve Şehir Komiteleri Birinci Sekreteri ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri unvanlarına sahip oldu.

Kruşçev, Moskova bölgesinde küçük kollektif çiftliklerin (Kolhoz) birleştirilmesi için teşebbüste bulundu. Birçok çiftlik köyünü birleştirerek köy kentler oluşturdu. "Pravda" gazetesi Kruşçev'in bu planını içeren bir makaleyi yayınladı. Ancak gazete bir gün sonra, Stalin'in emri ile Kruşçev'in önerisinin yanlış olduğunu, anti-marksist yaklaşıma sahip ve üzerinde düzenlemeye ihtiyaç bulunduğunu içeren bir yazı yayınladı. Kruşçev, yazısı dolayısıyla Stalin'den af dileyerek kendisinin bağışlanmasını sağladı. Stalin ile ilişkilerini iyi tutarak yönetimin içinde kalmayı başardı. 1 Mart 1953'de Kruşçev'in uzun yıllar sadakatle hizmet ettiği korkulu rüyası J. Stalin felç geçirdi ve 5 Mart 1953'de öldü.

1953 yılı Sovyetler Birliği üst yönetimi ve Kruşçev için yeni başlangıç yılı oldu. 1953 Mart'ından Ağustos'una kadar Sovyet yönetiminin başı olmak için adaylar mücadele verdi. En güçlü aday L.P. Beriya olmakla birlikte G. M. Malenkov, V.M. Molotov ve S.N. Kruşçev muhtemel adaylardı. G.M. Malenkov 14 Mart'ta Sovyet Hükümeti Başkanlığını tercih etmek zorunda kaldı. Kruşçev ise, Komünist Parti Merkez Komitesinde sekreter görevinde kaldı.

Kruşçev ve taraftarları 1953 Mart'ından itibaren etkili olan Beriya'yı etkisiz hale getirmek için G.M. Malenkov ile ittifaka girişti. Kruşçev, Komünist Partisi Merkez Komitesi Başkanlığının büyük çoğunluğunun ve İkinci Dünya Savaşı kahramanı Mareşal Jukov'un desteğini aldı.

İçişleri Bakanı, görevinde olan L. P. Beriya'yı Doğu Almanya hakkında verdiği bir teklif dolayısıyla zor duruma düşürdü ve "burjuva taraftarı" olarak suçlandı. Beriya, 26 Haziran 1953'te tutuklandı aynı yılın Aralık ayında mahkeme kararıyla kurşuna dizildi. Tüm bunlar yaşanırken Kruşçev, Eylül 1953'te ülkenin başlıca iki liderinden biri olan Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri oldu.

Kruşçev yönetimin başına geçmeden önce, Stalin dönemine göre daha ılımlı adımlar atılmaya başlanmıştı. 27 Mart 1953'de hapisanelerde bulunan hamileleri, küçük yaşta çocuğu olan kadınları, yaşlıları, hastaları, 5 yıla kadar idari, ekonomik ve bazı askeri suçlardan dolayı tutuklu olanları af içeren bir kanun çıkarıldı. 1948'den itibaren devam eden "Doktorlar Davası"nın uydurma olduğu gerekçesiyle, tutuklu doktorlar serbest bırakıldı. Kruşçev yönetimin başına geçince, Stalin dönemi uygulamalarından ülkeyi arındıracak (Destalinizasyonu gerçekleştirecek) keskin adımlar attı. Ancak Stalin'in kişisel saygınlığını da korudu. Kruşçev dönemini, İ.G. Erenburg yumuşama, buzların erimesi anlamlarına gelen "Ottepel" isimli öyküyle anlattı. Bu isimlendirme, yaygın bir şekilde akademik yazımda da karşılık buldu ve Kruşçev dönemi için kullanıldı.

Kruşçev'in Parti Birinci Sekreterliği'ni aldığı sırada ülke içinde bazı ekonomik sorunlar vardı. Bu sorunu çözmeye

yönelik projeler geliştirdi. Böylece Beriya sonrasında kendisine rakip olan ve 1952’de yapılan XIX. Kongre’de tahıl sorunu çözüldü diye açıklama yapan Malenkov’la da mücadeleye girmiş oldu. 1954’te tahıl üretiminin artırılması için Kazakistan toprakları başta olmak üzere tarıma açılmayan toprakların kullanımını öngören “bakir toprakların” kullanımı programını başlattı. Bir taraftan Malenkov ile mücadele ederken, diğeri taraftan Kırım konusunda ilginç bir karara imza attı. 19 Şubat 1954’de Ukrayna’nın “Rusya’ya” bağlanması’nın 300. yılı anısına Kırım Bölgesini (Kırımşkaya Oblast) Rusya Sosyalist Federal Sovyet Cumhuriyeti idaresinden Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti idaresine verdi.

Kruşçev, rakiplerine üstünlük sağlamak için parti kadrolarına ve yönetimin belirli yerlerine kendi taraftarlarını yerleştirmeyi ihmal etmedi. Nitekim kendisinin başlıca rakibi Malenkov’u hafif sanayi öncelikli üretim önerisinin aksine ağır sanayiye ağırlık verilmesi fikrini Merkez Komite’ye kabul ettirdi. Ayrıca, Malenkov’u Beriya’yla işbirliği yapmakla suçlayarak, onun Sovyetler Birliği Bakanlar Kurulu Başkanlığı görevinden alınmasını sağladı. Malenkov’un yerine kendi teklif ettiğii Nikolay A. Bulganin geldi.

Kruşçev’in biyografisinde tarihi anlardan birisi, 14 Şubat 1956’da açılan Sovyetler Birliği XX. Kongresi’nde yaptığii konuşmadır. Kongrenin 25 Şubat 1953 tarihli kapalı oturumunda Stalin’in kült kişiliğii ve buna bağılı ortaya çıkan sonuçlar hakkında eleştirel bir konuşma yaptı. 1930’lu yıllardan 1950’li yılların başına kadar tüm haksızlıkların, sürgünlerin ve zulümlerin sorumlusunun Stalin olduğunu belirtti. İnsanlara yapılan baskıların, sürgünlerin temelsiz olduğunu söyledi. Böylece kendisinin de içinde olduğı bir süreci eleştirdi. Ancak, kendisini bu sürecin içine dâhil etmedi. Kongre’deki diğeri konuşmasında iç politikada öncelikli olarak çözümlenmesi gereken sorunun konut edinme ve ekonomik alanda olduğunu vurguladı.

Kruşçev’in Şubat 1956’da XX. Kongre’de yaptığii konuşmanın iç politikada ve Sovyet nüfuzu altında bulunan ülkelerde yansıması oldu. Ayrıca ülke içinde Stalin zamanında mağdur edilmiş halkların yurtlarına dönüşleri için hak iadeleri başladı. Bunun yanında Tiflis’te ise, Stalin’in itibarının korunması için ve V.M. Molotov’un hükümet kurması talebiyle gösteriler yapıldı. Polis, göstericiler üzerine ateş açarak onlarca kişinin ölümüne sebep oldu.

1957 Haziran’ında Komünist Partisi Merkez Komitesi Yönetim Kurulunun (Prezidium) 11 üyesinden 7 sini oluşturan V.M. Molotov, L.M. Kaganoviç, G.M. Malenkov, N.A. Bulganin, K.E. Varoşilov, M.G. Pervuhin ve M.Z. Saburov Sovyetler Birliği Komünist Partisi Birinci Sekreterliğii’nden Kruşçev’i almaya çalıştılar. Devlet Güvenlik Komitesi (KGB) ve Ordu, Kruşçev’i destekledi. Sonuçta Kruşçev kazandı ve rakiplerini zamanla etkisizleştirdi. Hatta Mart 1958’de Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreterliğii görevi devam ederken bir de, Bakanlar Kurulu Başkanlığını, yani Hükümet Başkanlığını da alarak, tüm ülkenin en üst iki makamına yerleşti. Böylece XX. Kongrede politika olarak belirlenen kolektif idare düşüncesini rafa kaldırdı. Liberalleşme eğilimli gibi görünen süreçte muhaliflerini etkisizleştirdi.

Kruşçev, ülke içinde siyasi mücadelelerini yaparken, aynı anda endüstriyel ve sosyal sorunların çözümlü için projeleri destekledi. Onun yönetimi sırasında Sovyetler Birliğii 1957’de Dünyanın ilk uydusu “sputnik”i fırlattı. 1959’da aya ilk roketi indirdi. 1961’de ise içinde Yuriy Gagarin’in olduğı ilk uyduyu Dünya çevresinde yörüngeye koydu. Ülkedeki konut sorununu çözmek için çok sayıda bina yapımını başlattı. Moskova başta olmak üzere birçok şehirde 5 katlı yatay olarak genişletilen, içinde çok sayıda dairelerin olduğı binalar yaptı. Bu binalar “Hruşevki” olarak isimlendirildi.

1957’de, bölgesel düzeyde endüstriyel yönetimin yeniden düzenlenmesi için uygulamalar başlattı. Et ve süt üretiminde ABD başta olmak üzere kapitalist ekonomideki ülkelerin yakalanmasını hedef gösterdi. Ekonomi için iç

politikada yaptığı uygulamalar tam anlamıyla sonuç vermedi. Zaman zaman Kanada, ABD, Avusturya'dan tahıl Federal Almanya'dan un ithal edilmek zorunda kalındı. Yağ, süt ve et gibi gıda ürünlerinde zaman zaman sıkıntılar yaşandı. İthalatta ılımlı politika izlendi ve ülke içinde günlük hayatta kullanılan kıyafet, gıda grubunda birçok ürünün ithalatı kolaylaştı. Batı literatürü, sanatı ve sineması Sovyetler Birliği içinde yaygınlaştı.

1960'lı yılların ortalarına doğru ülke ekonomisinde istenilen sonuçların alınamadığı görüldü. Böylece Kruşçev'in politik liderliği ve parti içindeki konumu zayıfladı. Sonuçta Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi tarafından Ekim 1964'te Sovyetler Birliği Komünist Partisi Birinci Sekreterliği ve Bakanlar Kurulu görevlerinden alındı. Kruşçev'in yerine Komünist Parti Birinci Sekreterliğini Leonid Brejnev, Bakanlar Kurulu Başkanlığını ise A.N. Kosigin aldı.

Kruşçev, dış politikada rekabet içinde barışı yürütme politikasını takip etti. Dünyada iki sistemin barışçı bir şekilde var olabileceği anlayışını benimsedi. Ancak bunun yanında komünizmin sonunda zafer kazanacağına inanmaktaydı. Bu nedenle henüz yönetimin başına geçmeden önce, 1952'deki XIX. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Kongresi'nde artık, komünist toplumun inşa sürecinin başlatılması gerektiğini belirtti.

Sovyetler Birliği'nin yönetiminin başına geçince, barış içinde rekabet politikasına uygun olarak 1950'li yılların ortalarından itibaren dış politikada başlıca üç temel ilke belirledi: 1 - Başta ABD olmak üzere Batı ile ilişkileri geliştirmek; 2- Sosyalist bloğun birliğini desteklemek 3- Üçüncü dünya ülkelerinde nüfuzu artırmak.

Kruşçev, diplomasiyi güçlendirmek için çeşitli ülkelere ziyaretler gerçekleştirdi. İktidarda güçlenişinin ilk yıllarında Bulganin ve Mikoyan ile beraber 1954'te Çin'i ziyaret etti. Ekim 1954'te Port Arthur limanını Çin Halk Cumhuriyeti'ne devretti. Yugoslavya ile barışçı ilişkiler için 1955'de diplomatik görüşmeler başlattı. Aynı yıl Çin ve Hindistan'ı ve daha sonra Britanya'yı ziyaret etti. Dışa dönük bir lider görüntüsü çizdi.

Kruşçev'in 1956 Şubat'ında Sovyetler Birliği Komünist Partisi XX. Kongresinde yaptığı konuşma ve iç politikada uygulanan ekonomi politikalarından sonuç alınmaması, Doğu Avrupa'da politik hareketliliklere yol açtı. Polonya (Ekim 1956) ve Macaristan'da (Ekim-Kasım 1956) yönetim karşıtı gösteriler oldu. Kruşçev ise, 1958'de Doğu Avrupa'da etkin olmak için Tataristan-Samara bölgesinden başlayıp, Polonya, Çekoslovakya, Doğu Almanya, (Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ne) Macaristan'ı kapsayan ve Doğu Avrupa ülkelerine uzanan Drujba (Dostluk) boru hattının yapımı projesini başlattı. Hattın ilk kısmı 1962'de Polonya'ya ulaştı, 1964'te ise proje tamamlandı. Doğu Avrupa'daki etkinliğini Doğu Almanya diplomasisiyle yoğunlaştırdı. 1958-1961 arasında da Doğu Almanya'nın hukuki olarak tanınmaması dolayısıyla Liberal-demokrat dünyanın başlıca ülkeleri ile gerginlik yaşadı. Gerginlik sonunda, Berlin'i ikiye bölen ünlü Berlin Duvarı örüldü (Ağustos 1961).

Kruşçev, dış politikada barış içinde rekabetçi anlayış temelinde silahlanmayı hızlandırdı. 1957'de Sovyetler Birliği dünyada ilk kıtalar arası balistik füze denemesini yaptı. Rekabetçi politikayı her geçen yıl atılğan bir karaktere büründürdü. Başlıca rakip ABD ile bir arada yaşamaya yönelik diplomasisini güçlendirdi. Eylül 1959'da ABD'yi ziyaret etti. 1960'da da ABD Başkanının Sovyetler Birliği ziyareti olacaktı. Ancak, ABD keşif uçağı U-2'nin 1 Mayıs 1960'da Svedlovsk bölgesinde bulunması ve bunun Sovyet savunma sistemi tarafından vurulmasıyla ilişkiler gerildi. Başta iki devlet için olmak üzere, silahlanma süreci dünyanın diğer toplumlarını da tehdit eder hale geldi. İlişkiler Sovyetler Birliği'nin 1962 yılında Küba'ya nükleer başlıklı silahlar yerleştirmesiyle daha da gerildi. Sovyetler Birliği'nin Küba'dan nükleer başlığı çekmesi karşılığında ABD'nin de Türkiye'deki jüpiter füzelerini çekeceğini belirtmesiyle aralarındaki büyük kriz çözüldü.

Kruşçev, Türkiye ile ilişkilerde ABD ve Batı'yı dikkate alarak temkinli davrandı. Stalin zamanında Boğazların yönetimine ilişkin anlaşmaların gözden geçirilmesi taleplerini yenilemedi.

1964 yılında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Birinci Sekreterliği ve Bakanlar Kurulu Başkanlığından ayrıldıktan sonra 1971 yılına kadar emeklilik hayatı sürdü. 11 Eylül 1971'de Moskova'da öldü.

Hayri ÇAPRAZ

KAYNAKÇA

BALAYAN, Lev Aşotoviç, **Stalin i Hruşev**, ESKMO: Algoritm, Moskva 2009.

BEISSINGER, Mark R., **Nationalist and the Collapse of the Soviet State**, Cambridge University Press, Cambridge 2002.

GÜRSOY, Yasemin, "Kömür Madeninden SSCB Liderliğine: Nikita Sergeyeviç Kruşçev", **Liderlerin Sovyeti**, Ed.Ayla Kaşoğlu, Çeviribilim yay., İstanbul 2017.

HRUŞEV, Nikita Sergeyeviç, **Vospominaniya**, Kniga 1, Veçe 2016.

HRUŞEV, Nikita Sergeyeviç, **Vospominaniya**, Kniga 2, Veçe, 2016.

HRUŞEV, Nikita Sergeyeviç, **Doklad XIX s'yezdu Partii Ob İzmeneniyah v Ustave VKP(b)**, Gospolitizdat 1952.

LOVENTHAL, Richard, "The Nature of Khurshchev's Power", **Russia Under Khurshchev**, Edited by Abraham Brumberg, Fredrik A. Praeger publisher, Newyork 1963, s. 114-126.

MEDVEDEV, Roy, **Hruşev. Poliçeskey Biografiya**, Redaktör: Semyon Reznik, Chalidze Publization, USA, 1986.

ŞEVELEV, Vladimir, **N.S. Hruşev**, "Feniks" Rostov Na Donu, 1999.

TAUMBAN, William, **Hruşev**, Perevod s Angliyskogo: Natali Holmogorovoy, İzdanie Vtoroe, Moskva, Moladaya Gvardiya, 2008.

Türk Dış Politikası, Cilt I 1919-1980, Ed. Baskın Oran, 10. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2004.

ÜLMAN, Haluk, "Nikita Kruşçev 1894-1971", **Çağdaş Liderler Ansiklopedesi 4**, İletişim yayınları, İstanbul 1986 s. 1177-1198.

VİŞNEV, S., "Osnovnie voprosı ekonomičeskogo sorevnovaniya sotsializma i kapitalizma", **Planovoe Hozaystvo**, 1956, No 4.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/nikita-sergeyevic-kruscev-1894-1971/?pdf=5190> adresinden erişilmiştir